

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

MAART
1956

ONDER REDACTIE VAN:
H. DE JONG

29e JAARGANG
Nº 3

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: MAJELLAPARK 61, UTRECHT
Gironummer 575520 ten name van de Vereeniging „OUD-UTRECHT”

UTRECHTSE MUSICI CONCERTEERDEN SAMEN MET MOZART

Het was op 21 januari 1956 tweehonderd jaar geleden, dat Wolfgang Amadeus Mozart te Salzburg geboren werd. Wolfgang zou zijn vader, die als onder-kapelmeester aan het hof van de aartsbis-schop te Salzburg verbonden was, spoedig verre overtreffen. Als zesjarige knaap had hij al concerten aan het hof te Salzburg en Weenen op zijn naam staan.

Het is dan ook geen wonder, dat vader Leopold Mozart besloot met Wolfgang en zijn dochter Anne Maria (Nannerl), die vier jaar ouder was dan haar broer, een kunstreis te maken naar Frankrijk en Engeland. Op 9 juni 1763 begon de reis en vele malen werd voor een illuster gezelschap geconcentreerd.

Na veel mooie en ook zeer teleurstellende ervaringen kwamen de Mozarts in september 1765 in 's-Gravenhage aan en toen de terugreis aanvaard werd viel ook Utrecht de eer van een concert te beurt. ¹⁾

Om u een indruk te geven van wat er tot nu toe over Mozarts verblijf in Utrecht bekend is, volgt hier allereerst het van 18 april 1766 daterende besluit van het Collegium Musicum Ultrajectinum (het sedert 1636 bestaande Utrechtse Stadsmuziek-College) dat op dit verblijf betrekking heeft:

„Monsr Mozart, virtuoso, het Collegie verzogt hebbende om 't gebruik van het Orchest en instrumenten, is zulks naar deliberatie hem op den ouden voet en conditien geaccordeert.”

Op dezelfde dag nog werd het concert in de Utrechtse Courant aangekondigd:

¹⁾ Bijzonderheden over Mozarts optreden in Utrecht zijn reeds gepubliceerd in: „Caecilia en het Muziekcollege”. 1928, nr. 15. blz. 229—233 en in „Oude Kunst”, VII. 1929. blz. 43—48. Beide artikelen zijn van de hand van de heer P. T. A. Swillens.

„Sieur Mozart, Capelmeester van zyne Hoogheid den Heer Aerdsbisschop en Prins van Saltzburg zal de eer hebben, aenstaenden Maendag namiddag den 21. April in de Musiek-Zael op 't Vreeburg te Utrecht een groot CONCERT te geven, waerin zyn Zoontje, oud 9 jaren (moet zijn 10 jaren, A. G.), en zyne Dochter oud 14 jaren, Sonaten en Concerten op de Clavecimbael executeeren zullen. Alle de Symphonien zullen van de Compositie van dien kleinen Componist zyn, die de verwondering der Hoven van Wenen, Vrankryk, Engeland en Holland heeft weggedragen. De Prijs voor een Heer met een Dame is 3 en voor een enkel Persoon 2 guldens. De Billetten zijn te bekomen by bovengemelde Sieur Mozart, gelogeert by Sieur Mos in de Plaets-Royaal te Utrecht.”

De hier bedoelde „Musiek-Zael” was voordien gevestigd geweest in het gebouw van de Aalmoezenierskamer aan de Brigittenstraat. Op 31 december 1736 besloot de vroedschap echter „uyt consideratie, de musieck dagelijks is toenemende en 't vertrek in de Aalmoezenierskamer het getal der Liefhebbers en Toehoorders niet kan bevatten” aan „heren regenten van 't Musiecq-collegie” voor het geven der concerten „het gebruyk van de groote Kamer int Bylhouder Gildenhuys” toe te staan. Later was daar het venduhuis van de familie Bresser en thans vindt men er de Vreeburg-bioscoop. De „Plaets-Royal”, vermoedelijk het beste logement in die dagen, stond aan de Minrebroederstraat. Het werd later als r.k. weeshuis gebruikt en nu staat op het terrein de St. Willibrorduskerk.

In het dagboek van Leopold Mozart staat over het bezoek aan Utrecht het volgende te lezen:

	Utrecht
Mr. le Baron et Baronne d'Hammerstein	
Mr. Johnson le fils	
Mr. Kirchner Violinist	
Mr. Winter	} Musici }
Mr. Gorge	
	Capital Esel.

Deze beoordeling is weinig vleierend. Het is ons echter niet te doen om een beschouwing over de kwaliteiten van genoemde Utrechtse musici, maar wel om iets naders van hen te weten. Vooral omdat tot op heden vrijwel elk gegeven over hen ontbrak.

Leopold Mozart noemt allereerst Baron van Hammerstein van wie wordt verondersteld, dat hij de in maart 1766 tot kolonel bevorderde C. A. R. van Hammerstein was.²⁾

Dit is vermoedelijk wel juist: op 8 december 1760 werd „Christoffel Aelbrecht Baron van Hamerstein” als burger ingeschreven. Verder vond ik echter niets meer over hem.

Met „Mr. Johnson le fils” is het, wat de gegevens betreft, iets beter gesteld. Ook hij komt in de Lijst van Nieuwe Burgers der stad voor en wel op 8 maart 1769 als „Thomas Johnson, geb. 's Hage.

²⁾ D. F. Scheurleer, Het muziekleven in Nederland in de tweede helft der 18e eeuw in verband met Mozart's verblijf aldaar. 1909. blz. 395.

Gereformeerd." Tevens is van hem bekend, dat hij reeds in 1766 in Utrecht woonde. In november van dat jaar namelijk werd hij door het Collegium Musicum uitgenodigd mede te werken aan de voorbereidingen voor de ingebruikneming van de nieuwe muziekzaal. Vermoedelijk had men na het door Mozart gegeven concert ingezien, dat de zaal te klein was. Op 21 mei 1767 volgt Johnsons benoeming tot „meester" in het Collegium. Hij was violist.

Uit de bijzonderheden, welke hierna nog volgen, zal men aanstonds zien, dat men toen slechts bij hoge uitzondering van *beroeps-musici* kon spreken.

Johnson was van beroep manufacturier, hetgeen blijkt uit een notariële acte van 3 november 1769, waarin vermeld wordt, dat „d'Heer Thomas Johnson" koopman was, negotie doende op den „naem van Thomas Johnson en Compe". Hij machtigde Christoph Andrea te Mülheim aan de Rijn om van Samuel Jacob Hanauw aldaar een bedrag van f 583 te vorderen voor de goederen „door d'Heeren H. van Ee en Compe den 15^e en 19^e november 1768 aan genoemde Samuel Jacob Hanauw geleverd (synde de negotie der Engelse Manufacturen) en liquidatie der rekeningen van H. van Ee en Compe door den Heer Comparant overgenomen."

Ook over „Mr. Kirchner, violinist" kan ik iets meer mededelen. Op 7 augustus 1762 schreef men hem in de Lijst van Nieuwe Burgers als volgt in: „Jan Michael Kirchener, Luthersch. Een Musikant en Tabaksverkoper". Nog in 1796 wordt hij vermeld in het archief van het Collegium Musicum.

Bij testament van 17 januari 1784 benoemde Kirchner tot zijn erfgename zijn bij hem inwonende zuster Wilhelmina Edsartdina Kirchner. In een volgend testament — van 26 juni 1789 — stelde hij echter als zodanig aan „Juffrouw Davidina Johanna van Someren van Vrijenes", met wie hij kort daarna in het huwelijk trad. Zij behoorde tot de meer gegoede kringen van die tijd. Op 19 januari 1790 werden de huwelijksvoorwaarden getekend. Bij die gelegenheid werd hij „Jan Michael Kirchner, meerderjarig jongman, Bruydegom" genoemd. De aantekening van het huwelijk had op 10 januari 1790 plaats, waarbij gevoegd is de mededeling, dat acte gegeven werd om buiten (de stad) te trouwen. Bij de geboorte van hun twee kinderen — Gerard Maximiliaan en François Everard Corneille Pierre — woonden zij op de Hoogt, maar toen Kirchner op 4 april 1797 overleed, was hij verhuisd naar de Jufferstraat bij de Wittevrouwenpoort. Zijn weduwe stierf op 23 oktober 1807 op 50-jarige leeftijd en woonde toen aan de Voorstraat (Wijk H nr. 339).

„Mr. (Oswald) Winter" was hoornist bij het Collegium Musicum en werd op 23 juli 1748, met zijn dochter Maria, burger der

stad. Hij werd ingeschreven als „musikant en winkelier, geb. van Kevelaer”. Het staat echter vast, dat hij zich reeds eerder te Utrecht gevestigd had, en wel in de Hamburgerstraat. Op 10 september 1740 vermeldt het huwelijksregister voor Schepenen: „Oostwald Winter j. m. op de Oudegragt en Johanna van Segvelt j. d. mede aldaer.” Men krijgt de indruk, dat Oswald een zeer eenvoudig burger was. Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren, van wie er in 1748 reeds twee overleden waren. Het overlijden van Oswald (ook wel Hosualdus) Winter kon ik te Utrecht niet vinden. Hij leefde nog op 9 januari 1786, toen zijn vrouw stierf. De overlijdensacte vermeldt haar als „huysvrouw van Oswald Winter in de Romerburgerstraat (= Hamburgerstraat); zij liet na „haar man en meerderjarig kind.” Wat er nadien van Oswald geworden is kan ik niet zeggen.

„Mr. Gorge” eindelijk werd op 2 december 1750 in de Lijst van Nieuwe Burgers der stad ingeschreven:

„Johannes de Gorgij, musicant, en zijn drie kinderen genaamd Cornelia, Jacobus en Johannes de Gorgij.”

Deze heeft in het Collegium Musicum een belangrijke rol gespeeld. Allereerst als violist en later tevens als phonascus. Deze moest het steeds weer terugkerende voorbereidende werk verrichten, dat aan het houden van concerten verbonden was. Gorgij werd op 26 oktober 1768 inplaats van Gerard Nielen als phonascus aangesteld „op een tractement van 25 guldens jaarlijks, te genieten naar het overlijden van gemelde Nielen”³⁾ Op 18 december 1769 ging zijn benoeming practisch in „met verhoging van 25 gl. tractement”.

Een van Gorgij's zonen was blijkbaar ook zeer musicaal. Zijn vader stelde alles in het werk om voor hem een plaats als violist te verkrijgen. Ook de deken van het Collegium — De Perponcher — stelde belang in hem en droeg hem voor, maar op 29 maart 1777 besloot men „daar niet in te treden, vooreerst omdat de Cas daar toe niet in staat was, ten anderen om de vrees, zulks mogelijk groote Discrepances zoude maaken”. Maar toen men twee jaar later echter naar een eerste violist uitzag en het oog op de jonge Gorgij gevestigd werd, was de vogel gevlogen. Op 11 februari 1779 besloot het Collegium-bestuur „den Phonascus George terstond te ontbieden en denzelven te vraagen, of hij aan zijn zoon in Dublin wilde schrijven.” Hem werd f 300,— salaris geboden „mits ten lansten half april aanstaande aan het Collegie antwoord gevende.” Gorgij sr. nam nog dezelfde avond zijn ganzeveer, maar op 20 april was nog geen bericht terugontvangen. Men stelde toen op 25 mei de Rotterdamse violist Berkenhoff aan.

³⁾ Gerard Nielen overleed 6 december 1769 en werd in de Buurkerk begraven.

Goed vijf jaar later — op 31 augustus 1784 — werd „J. de Gorgij op zijn verzoek ontslagen als Phonascus en Capelmeester wegens zijne ouderdom.” Zijn overlijden heb ik helaas niet kunnen vinden. Wel dat van zijn vrouw Elisabeth van Gronsveld, namelijk op 9 november 1799. Zij was toen weduwe van Johan Gorgij en woonde in de Heerenstraat.

Dit waren bijzonderheden over Utrechtse musici, die in april 1766 de jonge Mozart hebben gediend en geholpen zijn succes te vergroten. Zij mogen dan volgens Mozarts vader „Capital Esel” geweest zijn, zij waren geen beroepsmusici, maar beoefenden de muziek alleen uit liefhebberij. En het oordeel van beroepsmensen over „dilettanten” zal wel zelden vleidend geweest zijn.

A. GRAAFHUIS

UTRECHTSE BOUWMEESTERS UIT DE GOUDEN EEUW

II

In het januarinummer van Oud-Utrecht begon ik u de bouwgeschiedenis te vertellen van het huis Keistraat 9, hoek Kromme Nieuwe Gracht te Utrecht, thans eigendom van het hoogheemraadschap De Lekdijk-Bovendams. Hier komt het vervolg.

In 1664 verkoopt Gijsbert Toniszoon van Vianen het terrein dat hij kocht van de regeerders der stad aan Rombout Modé, kanunnik van Sint Pieter. Het blijkt een groot terrein te zijn, dat aan de zijde van de Kromme Nieuwe Gracht loopt tot aan het huis van de familie van Zuijlen, thans St. Bonifacius Lyceum, gaat dan waarschijnlijk achter de huizen van de Keistraat en Achter Sint Pieter om, want het heeft althans stalgebouwen staan aan het Pieterskerkhof.

Na het overlijden van de heer Modé komt het in bezit van zijn weduwe, die hertrouwde met Jan Gerritz. Meerman. Uit beide huwelijken werden twee kinderen geboren, te weten Dirk en Rombout Modé en Gerrit en Anne Catharine Meerman. Bij testamentaire beschikking van 4 september 1678 worden zij als gelijke erfgenamen aangemerkt. Aan Rombout Modé is o.a. toegewezen „de helft van de huizinge op de hoek van de Buerestraat”, de andere helft aan zijn broeder Dirk. Beide anderen gaan met de verdeling accoord, zijn dus op andere wijze schadeloos gesteld.

Bij testament van 16 augustus 1710 legateert Dirk zijn helft aan broer Rombout, zodat deze nu het huis geheel in zijn bezit heeft. Ongeveer 49 jaar is het huis in eigendom van de familie Modé gebleven, want 28 april 1713 verkoopt Rombout Modé het pand aan Diderick van Romondt.

De nieuwe eigenaar is niet tevreden met zijn zojuist verkregen bezit; hij laat het wijzigen volgens de eisen van de tijd. Belangrijke verbouwingen vinden plaats. De gevel aan de Keistraat verkrijgt een nieuwe kroonlijst. Alle „kruislichtkozijnen” worden vervangen door „Engelsche raamten”, de ingangspartij zal toen eveneens gewijzigd zijn. Ook de plafonds, de schoorsteenmantels, de gangen en trappen zullen aan de eisen van de tijd zijn aangepast. De „camera privata” direct toegang verkrijgende vanuit de woonkamer (zonder voorportaal) wel gemakkelijk maar niet fris, verdwijnt en de daardoor vrijgekomen ruimte wordt ingericht voor berging. Aan het einde van de gang komt een uitbouw voor tochtportaal. Daarin wordt o.m. een nieuwe privaat gebouwd. De gelegenheid in de slaapkamer op de verdieping en ook die voor de „boden” in de kelder blijft.

Voorts wilde men twee balkons maken, één in de Buerestraat en één boven de gracht. Dit werd toegestaan, mits het water van eerstgenoemd balkon met een pijp langs het huis zou worden afgeleid. Het eerste balkon werd gemaakt, het tweede waarschijnlijk niet; in elk geval is tijdens de restauratie geen spoor gevonden, waaruit blijkt dat het er geweest zou zijn.

Van een en ander volgen hier de oude stukken.

Aan de Ed. Achtbare Heeren
Borgermeesteren ende Vroedschap
der stad Utrecht.

Geeft reverentlick te kennen Diderick van Romondt, Canonick van den Capitule ten Dom 't Utrecht, dat den suppliant van de Heer Rombout Modé heeft gekogt sijne huijsinge staende op den hoek van de Buerestraet alhier waer aen den suppliant niet alleen reparatie maer ook considerabile melioratie (aanzienlijke verbeteringen) vermeijnd te doen, ende in specie te maken een balcon tot twee voeten in de Buerestraet ende een van drie voeten op de nieuwe gragt verzoekende daer toe Ued Agtb. permissie in mergine deser. Dit Doende

R. v. BRONCKHORST

Extract uijt de Resol. van Ed. Agtb. Heeren Borgermsn,
en Vroedschap der Stad Utrecht.

Maendagh, den 1 Majj 1713.

Gehoort de lecture van Regen op heden aen Haer Ed. Agtb. gepresenteerd bij den Domheer Diderik van Romund als Eijgenaer van sijne Huijsinge staende en gelegen op den suidhoek van de Burestraet aen St. Jans Dam en daarop gehooft het advis van Heer Cameraar.

Heeft de Vroedschap gemelte suppliant gepermitteert omme aen Voorze Huijsinge over de gragt te maken een Balcon uijtstekende drie voeten alsmede boven de deur aen straet te maken een diergelijke Balkon uijtstekende twee voeten mits dat het water van 't voorze laeste balkon met een pijp langs 't Huijs sal moeten afgeleijd worden en alles ten overstaen van Heeren oud en tegenwoordige Cameraars sonder Praejudicie van geburen.

Accoord In kennisse van mij

C. A. WACHENDORFF

Ten overstaen van oud en nieuw sonder Praejudicie van Buren.

Aan de Ed. Achtb. Heeren
Borgermeesteren ende Vroedschap
der stad Utrecht.

Geeft reverentelijk te kennen Diderick Van Romondt Canonick van den Capitule ten Dom Alhier,

dat den suppliant aen sijn Huijsinge op den Hoeck in de Buerestraat, verscheijde considerable meliorationen heeft gedaan, en onder andre deselve met Engelsche raamten ende Glazen heeft voorsien, en alzoo den suppliant tot meerder cieraat en de conservatie dier glazen gaarne een ijser heckje binnen de roijinge van sijn stoep en de geut soude setten, soo keert den suppliant sich tot U Ed. Achtbare, reverentelijck verzoekende daar toe U Edachtb. permissie in mergine dezer dit doende etc.

De Vroedschap gehoord de lecture deses, accordeerd den suppliant sijn verzoek mits blijvende binnen de geut en de Roijing, en sulx doende ten overstaan van den Hr Cameraar;

Actum Utrecht, den 2 Octob: 1713

C. A. WACHENDORFF

fiat mits blijvende binnen de geut.

Cameraar.

Tweeëndertig jaar na de aankoop door de heer Van Romondt en wel op 5 augustus 1745, lezen we dat de kinderen van Diderick van Romondt en Elisabeth Waterman het huis verkopen aan Cornelis Meijen, klerk ter secretarie der staten van Utrecht en wel op de volgende voorwaarden:

De behangsels, schilderijen en spiegels zijn bij de koop inbegrepen. De twee familiestukken in de schoorsteen en boven de middendeur in het voorsalet, alsmede de wapens voor de schoorstenen blijven in het bezit van de familie, worden dus uit het huis meegenomen. Men stelt de waarde van de behangsels, schilderijen en spiegels op f 1500.

Het aan de heer Meijen verkochte pand is niet zo belangrijk meer als het in het beginne was. Diderick van Romondt toch heeft er op de 25ste januari 1730 een belangrijk gedeelte van verkocht. Wij vernemen uit het koopcontract dat hij verkoopt het huis, erf en hof, benevens stalling en koetshuis aan de zuidzijde van de Nieuwe Gracht (lees Kromme Nieuwe Gracht) bij de Sint Jansdam, strekkende van de Gracht tot achter op het Sint Pieterskerkhof, waar de kinderen van de heer Van Zuijlen oostwaarts en de heer verkoper, de heer Van Rozesteijn en mevrouw de weduwe Van Mansveld westwaarts wonen.

Dit waren de nummers 9, 7 en 5 zoals wij die thans kennen. Koper van dit pand, nu Kromme Nieuwe Gracht 1, was Cornelis Voet van Winssen.

De familie Meijen bezit het pand Keistraat tot 16 september 1769 en dan gaat het opnieuw over aan de familie Van Romondt. Mr. Adriaan van Romondt, raad en schepen der stad is nu de bezitter. Deze slaat ook weer aan het verbouwen; hij vraagt en verkrijgt van burgemeester en vroedschap toestemming om de opgang van sijn stoep van voren inplaats van terzijde te maken en daartoe de

Het huis Keistraat hoek Kromme Nieuwe Gracht, waarin thans het
hoogheemraadschap De Lekdijk Bovendams zetelt.

Cliché welwillend afgestaan door de N.V. N. Samsom te Alphen aan de Rijn.

onderste dorpel van genoemde stoep een weinig voorwaarts te doen springen. Aan beide zijden van de stoep komt een stenen paal of een ijzeren kanon om beschadiging van de stoep te voorkomen. Van Romondt koos blijkbaar de stenen palen, althans die staan er nu. Ik laat weer afschriften volgen.

Aan de Edele Groot
Achtb. Heeren Burgemeesteren & Vroedschap
der stad Utrecht.

Geeft ootmoediglijk te kennen Mr Adriaan van Romondt, Raad in de vroedschap dezer Stad,

dat de suppliant voornemens zijnde de stoep voor Desselfs huijsinge, staande & gelegen op den hoek van de buurestraat, te doen vernieuwen, geerne De opgang van Deselve van voren in plaatse van ter zijde zoude maken, en Daar toe De onderste Dorpel van geme stoep een weijnig meer voorwaarts laten springen, mitsgaders aan de beijden sijden Daarvan eene steene paal of ijseren kanon Doen stellen, alwaaromme De Supplnt zig keert tot UEd.GrootAchtb. ootmoediglijk verzoekende hem het gunt voorsz. bij appnt van UEd.Groot Achtb. mag werden gepermitteert.

't welk doende, etc.
A. v. ROMONDT

Advijns van de Heeren Hoofdman van 't quartier en Cameraar deezer Stad.
Utrecht, den 1 Junij 1772.
J. F. Roëll

De Vroedschap gehoord het voorschreven favorabel advijns permitteert aan den Heer vertoonder, om ten overstaan van den Heer Cameraar de stoep voor zijne huijsinge staande op den hoek van de Buurestraat te doen vernieuwen, de opgang van dezelve van vooren te maken, den onderste dorpels daarvan ses duijmen meer voorwaards te laten uijtspringen en aan beijde de zijden daarvan, eene steene paal of 't ijzer kanon te doen stellen, mits met dezelve niet verder als met voorsz. onderste dorpel vooruijt te komen.

Utrecht, den 1 Junij 1772.
J. F. Roëll

De kleinzoon van mr. Otto van Romondt, jhr. mr. Otto d'Aumale van Romondt, lid van de gemeenteraad te Zeist verkoopt het huis gelegen aan de Kei- of Buerestraat de 1ste september 1876 voor zichzelf en als gemachtigde van zijn zusters Susanne Cornelia Frederika van Romondt, echtgenote van mr. Willem Phoenix Vis, lid der staten van Zeeland en Wilhelmina Anna van Romondt, echtgenote van mr. M. E. C. Bijleveld te Zeist aan mr. David van Gelder de Neufville.

De 30ste october 1883 verkopen diens erfgenamen het pand aan vrouwe J. op ten Noort, douairière M. L. V. de Gerard de Milet van Coehoorn en haar zuster jonkvrouwe J. J. op ten Noort. Deze dames hebben weer behoefte aan een stal met koetshuis. Zij vragen aan het gemeentebestuur toestemming een brug te mogen maken over de Kromme Nieuwe Gracht en een stal met koetshuis te mogen bouwen in haar tuin tegen de gevel van het perceel Kromme Nieuwe Gracht 1.

De toestemming werd verkregen en de brug is gemaakt; van het bouwen van de stal is echter niets gekomen. De dames zullen tot het inzicht gekomen zijn dat zij daarvan veel hinder zouden onder vinden; wellicht hebben zij zich op een andere wijze weten te redden.

De 30ste april 1892 verkoopt mevrouw douairière M. L. V. baron de Milet van Coehoorn, door overlijden van haar zuster jkvr. J. J. op ten Noort nu alleen eigenaresse geworden, het huis Keistraat 9 aan het hoogheemraadschap van de Lekdijk-Bovendams. Dijkgraaf was in dien tijd mr. W. J. Rooijaards van den Ham, secretaris mr. A. A. Pit. Weer vinden er verbouwingen plaats en wordt het huis aangepast aan de nieuwe bestemming.

Nu zullen we een wandeling om het huis gaan maken en nagaan wat daaraan op te merken valt.

Achtergevel

De uitbouw zuidzijde zal oorspronkelijk minder ver uitgebouwd zijn dan heden; hij bevatte de „camera privata”. De uitbouw aan de noordzijde was in het geheel niet aanwezig, hij is toegevoegd omstreeks 1713.

Vermoedelijk bezat de gevel in het midden de toegang en aan weerszijden twee kruislichten. Op de verdieping was een rij van vijf kruislichtkozijnen. De oorspronkelijke lichtkozijntjes van de kelder geven aan, dat de kozijnen van de begane grond en de verdieping juist boven elkaar geplaatst waren. Na de restauratie zijn de sporen van wat ik nu vertel niet meer waar te nemen.

Zij- of grachtgevel

Van de grachtgevel kan gezegd worden dat de lichtopeningen met luikjes van de kelderverdieping uit de oorspronkelijke tijd overgebleven zijn. Alle verdere lichtkozijnen zijn belangrijk verbreed waarschijnlijk in 1713. Daartoe zijn de trapgevels aan de buitenzijde met een boogvormige afsluiting verbreed. Oorspronkelijk waren het normale trapgevels met in het midden van de top hoge schoorstenen, zoals thans weer aangebracht.

Gevel Keistraat

Deze gevel heeft geheel zijn oude indeling behouden. Alleen werden de kruislichten vervangen door de „Engelsche raamten” en de ingang gewijzigd zoals hiervoor reeds medegedeeld is. De oorspronkelijke latijen en onderdorpels van zandsteen zijn gebleven.

Het gebouw inwendig

Het inwendige is in de loop der tijden en door de behoeften van de verschillende families steeds gewijzigd. Van mooie behangsels, schilderijen of spiegels is niets meer over; deze zaken zijn wel grondig opgeruimd.

Uit de oorspronkelijke bouwtijd is overgebleven de kelderverdieping waarin een aardige keuken nog geheel in behoorlijke toestand aanwezig is. Verder de zolder met de bekapping. Op de

verdieping bleven een paar binnendeuren met kozijnen bewaard, waarvan we door vergelijking zeker weten dat deze uit de tijd van Gijsbert Tonisz. van Vianen zijn. Tenslotte zijn nog aanwezig de balklagen bestaande uit moer- en kinderbinten en de vloeren. Door de later aangebrachte plafonds zijn deze echter niet meer waar te nemen.

En hiermede heb ik u verteld, hoe een der huizen in onze stad in de loop van bijna drie eeuwen door opeenvolgende geslachten naar de inzichten van hun tijd steeds gewijzigd zijn.

De bouwmeester die ik u noemde, Gijsbert Tonisz. van Vianen heeft in Utrecht veel werk gemaakt. Daarover zal de heer ir. P. H. N. Briët u in een van de volgende nummers van ons Maanblad wat meer vertellen.

W. STOOKER

Noten behorende bij het eerste artikel, Maandblad van „Oud-Utrecht”, 29ste jaargang no. 1 (januari 1956).

(1) Deze noot verwees naar een foto van de koopacte, die in het maartnummer van Oud-Utrecht zou worden opgenomen, maar te onduidelijk voor clichering bleek te zijn.

(2) Zie Gesch. en oudh. beschrijving van pleinen, straten, enz. der stad Utrecht door N. van der Monde, 1844, blz. 26.

(3) Als voren blz. 28.

(4) Ontleend aan H. J. Broers, Wandelingen door Utrecht.

(5) Van der Monde blz. 29.

MOLENBOEK PROVINCIE UTRECHT

Met grote erkentelijkheid jegens gedeputeerde staten in de provincie Utrecht wordt bericht dat over enige tijd voor f 1,50 per stuk voor onze leden verkrijgbaar zal zijn een exemplaar van het Molenboek van de provincie Utrecht. Dit boekje bevat een beschrijving van de molens in deze provincie, is verlicht met vele afbeeldingen daarvan en bevat een kaart, waarop de molens staan aangegeven.

In verband met de beperkte oplage moet uiterlijk binnen twee weken na het verschijnen van dit nummer bij de secretaris, Nieuwe Gracht 133, Utrecht, een bestelling worden gedaan. Bij de bestellingen dient het verschuldigde bedrag te worden overgemaakt en wel op gironummer 575520 ten name van de vereniging Oud-Utrecht.

GIREER UW CONTRIBUTIE

De penningmeester van Oud-Utrecht verzoekt de leden hun contributie voor 1956 te willen overschrijven op gironummer 575520 van de vereniging, en wel vóór 1 mei. Na die datum wordt gedisponeerd, met verhoging der incassokosten. De contributie bedraagt f 6.— en voor hen, die een gebonden jaarboek wensen te ontvangen, f 8.50.

KLEINE MEDEDELINGEN

Albertus Pighius. In het Maandblad van 1946, blz. 45 is reeds eens de aandacht gevestigd op de proost van de St. Janskerk Albertus Pighius (Pigge), zijn geschriften en zijn bibliotheek, naar aanleiding van een studie van mejuffrouw M. E. Kronenberg in Het Boek van 1944. Sedertdien hebben nog twee publicaties het licht gezien, de ene rechtstreeks, de andere zijdelings aan deze in zijn tijd belangrijke figuur gewijd.

Albertus Pighius, omstreeks 1490 te Kampen geboren, studeerde te Leuven, waar hij de Utrechter Adriaan Boeyens tot hoogleraar had, die, paus geworden, hem in 1521 naar Rome riep. Ook bij zijn opvolger, Clemens VII stond hij in hoge gunst. Uit die tijd dagtekenen Pighius' geschriften over kalenderhervorming, over een onderwerp van wiskundig-aardrijkskundige aard en over het vraagstuk van de hereniging van de Russische kerk met Rome.

Wat Pigge bewogen heeft Rome te verlaten is niet geheel duidelijk. Bepaald niet bewonderenswaardig is zijn neiging om allerlei lucratieve kerkelijke beneficiën in wacht te slepen, zonder de daaraan verbonden verplichtingen persoonlijk na te komen, een in die tijd algemeen voorkomend misbruik. Mogelijk was zijn besluit om naar de Nederlanden terug te keren mede ingegeven door de wens om zijn financiële, niet altijd onaanvechten belangen beter te kunnen behartigen.

In 1531 of 1532 vestigde hij zich te Utrecht; hij is dan al thesaurier van de Dom en wordt in 1535 tot proost van de St. Janskerk benoemd. Een fraai huis aan het Janskerkhof, uitstekend gemeubeld, van een goede wijn- en provisiekelder, en een stal met drie paarden en een „muyl" voorzien, hielp de proost het aanzien verschaffen, waaraan hij blijkbaar behoefte had. Ook de boerderij Mijdrecht „buyten die Weerdpoert opt Zwarte Water" behoorde tot zijn bezit.

Pighius behoorde echter blijkbaar niet tot degenen, bij wie aanzien en materiële welstand gemakkelijk leiden tot onverschilligheid in wetenschappelijke en godsdienstige aangelegenheden. Juist in zijn utrechtse jaren heeft hij veel op theologisch gebied gepresteerd, vooral ter

verdediging van de moederkerk tegen de hervorming. In die veel bewogen tijd was de toon der theologen van beide zijden bijzonder militant en fel en Pighius maakte daar geen uitzondering op. Het zal trouwens nog eeuwen duren vóór onderscheiding van nuances en begrip voor elkanders standpunt de toon der theologen verzachten en hun „ontmoeting" vruchtbaar maken. Pigge's starre opvattingen en ontactisch optreden deden hem bij het godsdienstgesprek van Worms (1540), waar hij ondanks verzet een plaats onder de keizerlijke theologen gekregen had, bij geen van beide partijen welkom zijn en hem feitelijk uitschakelen. Ook op de daarop volgende besprekingen te Regensburg heeft hij geen grote rol meer gespeeld.

Zijn leven liep trouwens ten einde. Op 29 december 1542 is hij te Utrecht overleden en in de St. Janskerk begraven. Zijn door Scorel geschilderd portret is vermoedelijk verloren gegaan.

Over deze in zijn tijd zeer bekende man schreef C. N. Fehrmann, drs. hist. in de Kamper Almanak 1955-56, blz. 169-213 een studie, getiteld: Albert Pigge, een vermaard Kampenaar. Het grootste deel daarvan behandelt Pighius' leven, waarbij zijn theologische werkzaamheid vrij uitvoerig uiteengezet wordt. Een tweede hoofdstuk behandelt zijn moeilijkheden als pastoor van Kampen, wat hij sedert 1528 in naam was.

De andere, hier bedoelde publicatie is van de hand van de utrechtse hoogleraar drs J. H. Jongkees in Mededelingen van het Nederl. Historisch Instituut te Rome, IIIe reeks, VIII, 1954, blz. 119-185 en heeft het leven van de humanist en oudheidkundige Stephanus Winandus Pighius Campensis († 1604) tot onderwerp, een heel wat minder strijdbare figuur, „die zijn leven lang zich gekoesterd heeft in de roem van zijn oom". In het lezenswaarde opstel wordt uiteraard oom Albertus herhaaldelijk vermeld.

De schr. deelt nog mede (blz. 125), dat hij het geschilderd portret van Albertus, gereproduceerd bij J. S. Theissen, Karel V, Amst. 1912, p. 93, dat toen bij F. Kennis te Mechelen berustte, tevergeefs getracht heeft terug te vinden.

v. C.